

21. 8. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Inkorporování zvláštní povinnosti do akcie

Zatímco v případě společnosti s ručením omezeným panuje v doktríně shoda na tom, že zvláštní podíl může být vytvořen mj. i pomocí zvláštní (zákonem společníkům neuložené) povinnosti, jinak je tomu v poměrech akciové společnosti, kde tato otázka zůstává nadále spornou.

V podrobnostech lze odkázat na článek autorů J. Dědiče a R. Kříže s názvem **Problémy spojené s řízením o určení obsahu zvláštního práva k akciím a se souvisejícím právem akcionářů na odkoupení akcií publikovaný v časopise Obchodní právo 3/2018, kteří se kloní k závěru (obdobně jako autor tohoto příspěvku), že stávající úprava zákona o obchodních korporacích nebrání tomu, aby akciová společnost vydala zvláštní druh akcií, do nichž by byla inkorporována zvláštní povinnost (např. poskytnout společnosti peněžitý příspěvek, zápůjčku, úvěr, propachtovat pozemek atd.).**

Soudím, že opačný závěr nelze vybudovat toliko na základě odlišné dikce § 135 odst. 1 ZOK a § 276 odst. 1 ZOK (argumentu a contrario), kdy první ustanovení dopadající na společnost s ručením omezeným hovoří ve spojitosti s konstrukcí zvláštních druhů podílů jak o zvláštních právech tak i o zvláštních povinnostech, zatímco v druhém ustanovení týkajícím se akciové společnosti je zmínka jen o zvláštních právech. K omezení autonomie vůle v soukromoprávní sféře by mělo docházet jen v odůvodněných případech. Důvody proč by tomu mělo být zrovna v tomto případě (prezentované v doktríně) neshledávám jako přesvědčivé.

V této souvislosti lze (pro stručnost) odkázat na argumentaci vyjádřenou Ústavním soudem v nálezu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13, že: **„soud při posuzování možnosti použití argumentu a contrario či úvaze o soudcovském dotváření práva musí zvážit, zda případný interpretační závěr, získaný argumentem a contrario nezakládá bezdůvodnou diferenciaci, což by bylo v rozporu s principem bezrozpornosti právního řádu a principem rovnosti. Tyto principy jsou legitimačním důvodem pro dotváření práva za pomoci argumentu a simili či a fortiori. Nejde o tvorbu práva, nýbrž o dotváření práva, kterým soudce „toliko“ domýšlí existující právní řád do důsledků, čímž soudce stále zůstává na půdě platného práva a jen vychází z presumpce racionálního zákonodárce. Toto dotváření práva je třeba odlišit od představy soudce rozporné s platným právem, jejíž realizace by byla možná pouze cestou změny zákona.“** (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 155/2018, ze dne 27. 3. 2018).

Ust. § 276 odst. 1 ZOK dle mého názoru neobsahuje (a to ani mlčky) zákaz vydávat akcie se zvláštními povinnostmi. Je třeba si uvědomit, že akciová společnost stejně jako společnost s ručením omezeným (lhostejno, že jedna má čistě kapitálovou povahu a druhá smíšenou) jsou soukromoprávními korporacemi ustavenými zakladatelským právním jednáním, tedy na bázi obligace, jak správně upozorňuje část doktríny. **Bylo by absurdní, pokud by předmětné ustanovení mělo bránit tomu, aby si akcionáři ve stanovách nemohli** (při respektu k dobrým

mravům, veřejnému pořádku, zákazu zneužití většiny apod.) **sjednat další (ať už peněžité či nepeněžité) povinnosti nad rámec zákona, které se z povahy věci stávají součástí akcie a s jejím převodem (přechodem) se převádí (přechází) na právního nástupce. Stěží bylo záměrem zákonodárce konzervovat paletu povinností akcionáře jednou pro vždy.**

Rovněž praxe vychází z toho, že akcie mohou v sobě obsahovat zvláštní povinnost, viz kupř. čl. 6.1 stanov obchodní společnosti CreditPortal, a.s.: „Valná hromada je oprávněna uložit akcionářům vlastních akcie „A“ povinnost přispět na vytvoření vlastního kapitálu...“

Ochranu proti případnému zneužití (excesům) poskytuje § 245 o. z., kdy platí, že na usnesení nejvyššího orgánu obchodní korporace (zde valné hromady), které mění stanovy tak, že jejich obsah odporuje donucujícím ustanovením zákona, se hledí, jako by nebylo přijato (viz § 45 odst. 1 ZOK). Popř. lze (podle situace) aplikovat ustanovení o povinném odkupu účastnických cenných papírů (§ 335 a násl. ZOK) či aktivovat právo odkupu dle § 89 a násl. ZOK, brojit proti usnesení valné hromady o změně stanov návrhem na vyslovení neplatnosti (§ 428 ZOK) atd.

Vzhledem k nejednoznačnosti závěrů doktríny, jsem proto v rámci připomínkového řízení ve věci připravované novely zákona o obchodních korporacích navrhol, aby byl § 276 odst. 1 ZOK novelizován následujícím způsobem: „*Akcie, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh.*“ s tím, že navrhované znění odstraňuje pochybnosti, zdali lze do akcie inkorporovat povinnost nepředvídanou zákonem (např. příplatkovou povinnost). Odstraňuje se tím zároveň mj. uměle vytvořená (a ničím neodůvodněná) odchylka od úpravy společnosti s ručením omezeným (§ 135 odst. 1 ZOK), která by mohla v budoucnu působit interpretační obtíže.

Ministerstvo spravedlnosti tuto moji připomínku neakceptovalo s odůvodněním, že: „*Na skutečnosti, zda je možno tvořit různé druhy akcií i vtělením povinností, které zákon výslovně nepředvídá, nepanuje v právní teorii shoda. Vtělení zákonem nepředvídané povinnosti je problematické s ohledem na vymezení cenného papíru v občanském zákoníku (srov. § 514 OZ) a na právní jistotu. Zejména u kotovaných akcií je třeba chránit nabyvatele akcií, aby s akcií, u níž očekává pouze práva, nekoupil i povinnost; nabyvatelé akcií na regulovaném trhu zpravidla nezkoumají stanovy společnosti, tedy ani práva a případné povinnosti spojené s akcií. Proti tomuto přístupu lze argumentovat smluvní volností a často i potřebami (menších) akciových společností. S ohledem na tyto rozpory se v současné době navrhuje ponechat tuto otázku právní teorii, aby se usadila, a k případnému legislativnímu zásahu by se přistoupilo při případné další novelizaci zákona.*“

Pokud jde o námitku v tom směru, že je problematické do cenného papíru (kvůli jeho definici: „*Cenný papír je listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.*“) inkorporovat povinnost, tak tato námitka je zcela lichá. Podíl (a tedy i akcie) je totiž v § 31 ZOK vymezen tak, že představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a **povinnosti z této účasti plynoucí** (srov. také § 344 a násl. a nadpis „Práva a povinnosti akcionáře“). V akciích jako cenném papíru jsou tak zcela běžně inkorporována nejen práva, ale také povinnosti (včetně peněžitých), viz např. § 35, § 327 a násl., § 341, § 467 odst. 5, § 542 ZOK. Je tomu tak kupř. i u společnosti s ručením omezeným, byl-li k podílu vydán kmenový list (§ 150 a násl. ZOK včetně příplatkové povinnosti).

Stejně tak neobstojí argumentace právní jistotou. **Aby se povinnosti staly součástí akcie, musí být vymezeny ve stanovách** (nestačí je proto kupř. zakotvit v akcionářské dohodě, jejíž smluvní stranou se bez dalšího právního nástupce akcionáře nestává). **Nabytím akcie k nim budoucí akcionář přistupuje (ex lege)** – toto pravidlo je výslovně formulováno jen u společnosti s ručením omezeným v § 209 odst. 1 ZOK, nepochybně se však pro svůj obecný dopad uplatní i u akciové

společnosti -, a to bez ohledu na to, zdali se s nimi seznámil či nikoliv, popř. zdali byl uveden kýmkoliv v omyl ohledně jejich obsahu (např. posledního znění).

Je proto věcí budoucího akcionáře, aby na tyto rizika ve smluvní dokumentaci pamatoval např. ve formě utvrzení smluvní pokutou, sjednáním důvodů pro odstoupení od smlouvy apod. V případě nabytí akcií v dědictví lze pak dědictví odmítnout stejně jako, když je součástí pozůstalosti jiná „nevýhodná“ obligace, atd. Stanovy by přitom měly být uloženy ve sbírce listin obchodního rejstříku, tedy veřejnost (nabyvatel) má možnost se s nimi předem seznámit. **Navíc každý je před pořízením věci (akcie nevyjímaje) povinen postupovat obezřetně a zjišťovat jaká práva a povinnosti jsou s ní spojena (§ 1107 odst. 1 o. z.),** to podle mého soudu platí i pro koupi kótovaných akcií.

I kdyby bylo lze na tuto tezi Ministerstva spravedlnosti přistoupit, **tak vzhledem k tomu, že je na veřejném regulovaném trhu v České republice obchodováno s akciami naprosto marginálního počtu tuzemských akciových společností, nelze kvůli této výjimce popřít pravidlo jako celek.** Jinými slovy, nelze paušálně tvrdit, že smysl a účel zákona o obchodních korporacích (veřejný pořádek, dobré mravy apod.) kvůli některým ojedinělým jevům vyžaduje ve všech případech zneplatnit zvláštní druh akcií se zvláštní povinností. **Nota bene za situace, kdy judikatura Nejvyššího soudu práva a povinnosti společníků nepovažuje za součástí práva upravujícího postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 o. z.** (usnesení sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, ze dne 19. 9. 2017).

Jakou hodnotu (zájem) má chránit případný (absolutní) zákaz vydávat akcie se zvláštními povinnosti, mi uniká. Podle judikatury Ústavního soudu platí (viz např. nález sp. zn. IV. ÚS 1783/11, ze dne 23. 4. 2013), že: *„Účelem ustanovení občanského práva týkajících se vymezení jednotlivých smluvních typů či důvodů neplatnosti smlouvy má (musí) být proporcionální ochrana veřejného zájmu či práv třetích osob, a nikoliv vytváření pastí či labyrintů, v jejichž změti se snadno ztratí nejen projev vůle právních laiků, nýbrž i osoba povoláná k autoritativnímu výkladu práva. Jedním ze základních principů výkladu smluv je prioritá výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li možné oba výklady. Tento přístup je odrazen respektu k autonomii smluvních stran, funkci smluvních vztahů i k samotné povaze soukromého práva.“* Stanovy jsou přitom smlouvou sui generis (usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3196/2007). **Možnost inkorporovat zvláštní povinnosti do akcie odpovídá potřebám praxe (např. joint venture strukturám).** Komu vlastně škodí?

Mgr. Vladimír Janošek,

trvale spolupracující s [ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.](#)

V Jámě 699/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 724 189 287

e-mail: janosek@arws.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporáční autonomie](#)
- [Zákon Lugového: jak Rusko přepisuje pravidla mezinárodních arbitráží](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)